

Öğretmenlerin Sigara İçme Konusunda Tutum ve Düşüncelerinin Değerlendirilmesi: Kesitsel Bir Çalışma

Gökhan Perincek¹

¹Kars Harakani Devlet Hastanesi,
Göğüs Hastalıkları ve Tüberküloz, Kars,
Türkiye

Gökhan Perincek, Uzm. Dr.

ÖZET

Giriş: Bu çalışmanın amacı, toplumda rol modeli olan öğretmenlerin sigara içme konusunda tutum ve düşüncelerini değerlendirmektir.

Gereç ve yöntem: Bu çalışma, Ekim-Aralık 2018 tarihleri arasında 354 öğretmen ile Hakkâri’de yapıldı.

Bulgular: Katılımcıların yaş ortalaması 27.7 ± 4.5 idi ve %54.2’si (n=192) kadın ve %45.8’i (n=162) erkekti. İlk sigara deneme yaşı 17.5 ± 3.5 ve en sık sigaraya başlama nedeni merakı (%57). Sigara içen katılımcılar arasında nikotin bağımlılığı çok düşük düzeydeydi (%43.5). Katılımcıların sigarayı bırakmalarının en sık sebebi gelecekte hastalanma korkusu idi (%66.3). Katılımcıların %47.5’i kamuya açık alanlarda sigara içilmesi yasağının gerekli olduğunu, %40’ı geç kaldığını ve %12.4’ü ise bu yasağın gereksiz olduğunu düşünmekteydi. Katılımcıların %48’i tüzel kişilere ait lokanta, kahvehane, kafeterya, birahane gibi eğlence hizmeti veren işletmelerde uygulanan yasağın gerekli olduğunu, %30.5’i geç kaldığını ve %21.5’i ise gereksiz olduğunu düşünmekteydi.

Sonuç: Toplumda rol modeli olan öğretmenlerin sigara içmenin zararları ve azaltılması konusunda eğitime ihtiyaçları vardır.

Anahtar sözcükler: Öğretmen, sigara, toplum

Evaluation of the teachers’ attitudes and thoughts on smoking: a cross-sectional study

ABSTRACT

Introduction: The aim of this study is to evaluate the attitudes and thoughts of teachers who are exemplary role models in the society.

Material and method: This study was conducted in Hakkâri between October and December 2018 with 354 teachers.

Results: The mean age of the participants was 27.7 ± 4.5 and 54.2% (n = 192) were female and 45.8% (n = 162) were male. The first smoking age was 17.5 ± 3.5 years, and the most common reason for starting smoking was curiosity (57%). Among smoker participants, nicotine dependence was very low (43.5%). The most common reason for participants to quit smoking was the fear of sickness in the future (66.3%). 47.5% of the participants thought that the ban on smoking in public areas was necessary, 40% was late, and 12.4% said that the ban was unnecessary. 48% of the participants thought that the ban on recreational services such as restaurants, coffee houses, cafeterias, pubs, etc. was necessary, 30.5% was late and 21.5% was unnecessary.

Conclusion: Teachers who are exemplary role models in the community need health education about smoking cessation and harm reduction.

Keywords: Teacher, smoking, society

İletişim: Gökhan Perincek
Kars Harakani Devlet Hastanesi, Göğüs
Hastalıkları ve Tüberküloz, Kars, Türkiye
Tel: -
E-Posta: md.gokhanperincek@gmail.com

Gönderilme Tarihi : 02 Ağustos 2019
Revizyon Tarihi : 25 Eylül 2019
Kabul Tarihi : 01 Ekim 2019

Sigara bağımlılığı gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de ciddi bir halk sağlığı problemidir (1). Dünyada bir milyanın üzerinde kişi sigara içmektedir ve yıllık yaklaşık olarak 4.5 milyon kişi sigaraya bağlı nedenle ölmektedir (1). Sigara içme alışkanlığı genellikle 15-19 yaşları arasında başlamaktadır ve Asya, Latin Amerika ve Afrika ülkelerinde sıklığı giderek artmaktadır (2).

Sağlık üzerinde olumsuz etkileri bilinen sigara aynı zamanda sosyal ve ekonomik açıdan da önemli bir sorundur. Toplum eğitiminde ve yeni nesil yetişmesinde rol modeli olan öğretmenlere bu zararlı alışkanlığın toplumda azaltılması için sağlık çalışanlarına yardımcı olma görevi düşmektedir.

Öğretmenler eğitimci rolleriyle ve model olma işlevleri ile toplumda sigara içme alışkanlığı üzerinde etkilidirler (3).

Sigara içme oranlarının azaltılmasında en önemli basamak toplumun bilinçlendirilmesidir; bu aşamada özellikle öğretmenlerin etkin, inançlı ve sürekli desteğinin olması çok önemlidir. Öğrencilerde sigara içilmesi özellikle sosyal öğrenme yoluyla başlamaktadır. Aile üyelerinin, arkadaşlarının, öğretmen, sanatçı gibi değer verdikleri ve önemsedikleri kişilerin sigara içmeleri, öğrencilerin sigaraya başlamasında önemli rol oynamaktadır (4,5). Öğrenciler için önemli modellerden birisi olan öğretmenlerin sigara içme oranı Türkiye’de yapılan çalışmalarda %29.1-52.4 arasında bulunmuştur (6,7). Öğretmenler arasında sigara içme davranışı da topluma yakın bir ortalamadadır (3). Öğrencilerin sigara içilmesi ile ilgili görüşleri, öğretmenlerinin bu konudaki yaklaşımlarından etkilenmektedir (8,9).

Günümüzde sigaraya başlama döneminin erken yaşlara doğru indiği düşünüldüğünde, öğretmenlerin bu çalışmalarda daha fazla sorumluluk alması gerekmektedir (10). Bu nedenle toplumun rol modeli olan öğretmenlerin sigara içme konusunda tutum ve düşüncelerini değerlendirmek bu çalışmada amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Bu epidemiyolojik kesitsel çalışma Kafkas Üniversitesi etik kurulundan onay alındıktan sonra, Ekim-Aralık 2018 tarihleri arasında, Türkiye’nin güneydoğusunda yer alan Hakkâri ilinde yapıldı. Çalışma bu ilde farklı okullarda çalışan ve soruları cevaplamayı kabul eden 354 öğretmen (192 kadın, 162 erkek) ile yüz yüze anket yöntemiyle yapıldı. Ankette yer alan soruları cevaplamak istemeyen,

öğretmen olmayan ve 18 yaş altında olan kişiler çalışmaya dahil edilmedi.

Veri Toplama Araçları

Anket Formları: Üç bölüm içeren anket formu oluşturuldu. 1 numaralı anket formu (Tablo 1) tüm katılımcılar tarafından değerlendirildi. 2 ve 3 numaralı anket formları (Tablo 2 ve 3) sigara içen katılımcılar tarafından değerlendirildi. Kişilere ait yaş, cinsiyet, sigara içme alışkanlığı olup olmadığı, sigara başlama ve bırakma nedenleri, sigara yaşı konusundaki düşünceleri, sigara içilmesi hakkındaki genel fikirleri ve nikotin bağımlılık indeksleri değerlendirildi. Katılımcılar çalışma hakkında bilgilendirildi. Tablo 3’te yer alan 5-10 numaralı soruları tüm öğretmenlerin (sigara içen ve içmeyen) cevaplaması istendi ve öğretmenlerin tütün ürünlerine ait zararların önlenmesi ve kontrolü hakkındaki kanunun uygulanmasına ilişkin bakış açıları değerlendirildi.

Fagerström Nikotin Bağımlılık testi: Heatherton ve ark. tarafından 1991 senesinde Fagerström Tolerans Testi’nin revize edilmiş şeklidir (11). Bu ölçek 6 sorudan oluşmaktadır ve puanlar 0 ile 10 arasında değişir. Toplam puan arttıkça sigara bağımlılığının arttığı düşünülmektedir. Ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması Uysal ve ark. tarafından yapılmıştır (12).

Verilerin Değerlendirilmesi: Anket formları toplandıktan sonra SPSS 23.0 (SPSS for Windows, Chicago, IL, SA) programında sonuçlar değerlendirildi. Kategorize olan veriler için Ki-kare testi ve kategorize olmayan veriler için Mann-Whitney U testi uygulandı. Kategorik değişkenler % olarak tanımlandı. $p < 0.05$ değeri anlamlı olarak kabul edildi.

BULGULAR

Katılımcıların yaş ortalaması 27.7 ± 4.5 idi, %54.2’si ($n=192$) kadın ve %45.8’i ($n=162$) erkekti. Katılımcıların %74’ü ($n=262$) hayatları boyunca en az bir kez sigara içmişti ve %62.7’si ($n=222$) şuan sigara içmiyordu. İlk sigarayı deneme yaşı 17.5 ± 3.5 ve düzenli sigaraya başlama yaşı 19.6 ± 3.3 idi. En sık sigaraya başlama nedenleri sırasıyla %57 ($n=130$) merak, stres ve üzüntü %44.7 ($n=102$) idi. Katılımcıların %81.5’i daha önce sigarayı bırakmayı düşünmüştü ve %79’u ise bırakmayı denemişti. Sigara içen katılımcıların %26.7’si daha önceden 2 veya 3 kez sigarayı bırakmayı denemişti. Tablo 1’de katılımcıların tamamı tarafından doldurulan anket formu görülmektedir.

Sigara içen katılımcılar tarafından doldurulan nikotin bağımlılık indeksi formu Tablo 2’de verilmiştir. Sigara içen

Tablo 1. Anket Formu 1 (Tüm katılımcılar tarafından doldurulan kısım)		
	Sayı	%
1. Hayatınız boyunca hiç sigara içtiniz mi?		
a) Evet	262	74
b) Hayır	92	26
2. Hayatınız boyunca içtiğiniz sigaraların toplamı 100 adeti geçti mi?		
a) Evet	160	45.2
b) Hayır	194	54.8
3. Halen sigara içiyor musunuz?		
a) İçmiyorum	222	62.7
b) Her gün en az bir tane sigara içiyorum	90	25.4
c) Bazı günler sigara içiyorum	42	11.9
4. Sigaraya başlama nedenleri (birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)		
Merak	130	57
Özenti	76	33.3
Kendimi ispatlama	12	5.3
Çevrenin psikolojik baskısı	14	6.1
Yasaya tepki	16	7
Stres ve üzüntü	102	44.7
Ailede sigara içen olması	28	12.3
5. Daha önce sigarayı bırakmayı düşündünüz mü?		
a) Evet	132	81.5
b) Hayır		
6. Daha önce sigarayı bırakmayı denediniz mi?		
a) Evet	128	79
b) Hayır	24	16
Evet ise lütfen sayı belirtiniz		
1	16	10.7
2	40	26.7
3	40	26.7
3<fazla	30	19.9
Daha önce bırakmayı denediğinizde karşılaştığınız güçlükler nelerdir? (birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)		
a) Sinirlilik, huzursuzluk	78	49.4
b) Konsantrasyon bozukluğu	36	22.8
c) Baş ve yüzde uyuşma	16	10.1
d) Uyku bozukluğu	14	8.9
e) Aşırı sigara içme isteği	86	54.4
f) Baş ağrısı	18	11.4
g) İştah artışı	20	12.7
i) Ağız yaraları	6	3.8
i) Endişe	8	5.1
k) Çarpıntı	12	7.6

katılımcılar arasında nikotin bağımlılığı; çok düşük düzeyde (0-2) idi (%43.5).

Katılımcıların sigarayı bırakma konusunda görüşlerini içeren form Tablo 3'te verilmiştir. Katılımcılar arasında sigarayı bırakmalarının en sık sebebi gelecekte hastalanma korkusu idi (%66.3). Katılımcıların sadece %1.2'si sigarayı bırakma konusunda profesyonel bir destek almıştı. Sigarayı bırakanların içinde %16.9'u beş yıldan fazladır sigara içmiyordu. Sigara içenlerin %42.9'unun evinde başka bir birey de sigara içmekteydi. Katılımcıların %93.2'sinin birlikte çalıştığı kişiler sigara içmekteydi ve katılımcılara göre %16.9 oranında iç mekanlarda sigara içilmekteydi. Katılımcıların %1.1'i öğrencilerinin yanında sigara içmekteydi. Katılımcıların %47.5'i 19 Mayıs 2008 tarihinde yürürlüğe giren Tütün Ürünlerinin Zararlarının Önlenmesi ve Kontrolü Hakkında 4207 Sayılı Kanun gereğince kamuya açık alanlarda sigara içilmesinin yasaklanmasının gerekli olduğunu düşünmekteydi, %40'ı bunun için geç kalındığını ve %12.4'ü ise bu kanunun gereksiz olduğunu düşünmekteydi. Katılımcıların %48'i tüzel kişilere ait lokantalar ile kahvehane, kafeterya, birahane gibi eğlence hizmeti veren işletmelerde uygulanan yasağın gerekli olduğunu, %30.5'i bunun için geç kalındığını ve %21.5'i ise gereksiz olduğunu düşünmekteydi. Katılımcıların %48.6'sı yürürlüğe giren yasa ile sigara içilmesinin azaldığını ve %51.4'ü ise azalmadığını düşünmekteydi.

TARTIŞMA

Sigara içilmesi, toplumun tüm kesimini ilgilendiren önemli bir halk sağlığı sorunudur ve ülkemizde bağımlılık yapıcı maddelerin en yaygın olarak kullanılanıdır (13). Bu bağımlılık yapıcı maddeye başlama konusunda adölesan yaş grubundaki gençler rol modeli olan öğretmenlerden etkilenmektedir (13).

Öğretmenlerin sigara içilmesi hakkında tutum ve düşüncelerinin değerlendirildiği bu çalışmada katılımcıların %74'ü hayatları boyunca en az bir kez sigara içmeyi denemişti ve sigarayı ilk deneme yaşı oldukça erkendi (17.5±3.5). En sık başlama nedenleri merak etmeleriydi. Katılımcıların %81.5'i daha önce sigarayı bırakmayı düşünmüştü ve %79'u ise bırakmayı denemişti. Nikotin bağımlılığı içenler arasında sıklıkla çok düşük düzeyde idi. Ülkemizde sigara içme yaşı oldukça düşüktür ve ilk sigara denemesinin çoğu lise mezuniyet döneminden öncedir (14). Sigaraya başlama yaşı düştükçe ilerleyen yaşlarda nikotin bağımlılığı artmaktadır (14). Adölesan dönemde sigaraya başlama sebepleri düşük sosyoekonomi ve eğitim düzeyi, ailelerin sosyal norm ve değerlerine uyma çabası, ebeveyn gibi rol

modellerinin sigara içmesi, yetersiz aile desteği, bozulmuş aile ilişkisi ve bu alışkanlığın merak uyandırması olabilir (15). Sigaraya başlama yaşı oldukça erken olan fakat toplumumuza göre yüksek olan öğretmenlerin düşük bağımlılık düzeyi buna bağlı olabilir. Eğitimli bireyler olarak öğretmenlerin zararlarını öğrendikten sonra sigarayı bırakma denemeleri beklenen bir davranıştır.

Çalışmada öğretmenlerin en sık sigara bırakma sebebi hastalanma korkusuydu ve bu konuda profesyonel destek alma oranı oldukça düşüktü. Birlikte çalıştıkları kişiler arasında sigara içme oranı yüksekti ve öğrencilerinin yanında sigara içen öğretmenler mevcuttu. Sigara her yıl dünyada yaklaşık beş milyon kişinin ölümüne ve ülkemizde ise yaklaşık 100.000 gencin ölümüne yol açan zararlı bir bağımlılıktır (16). Sigarayı bırakma konusunda tedavi yaklaşımı madde bağımlılığına yaklaşım gibi olmalıdır (16). Davranış terapisi, motivasyon ve farmakoterapi sigara bırakma tedavisinin parçalarıdır (16). Zararlı etkilerini bilmelerine rağmen öğretmenlerin profesyonel destek almaması motivasyon ve destek eksikliğine bağlı olabilir. Öğrencilerin yanında sigara içmeleri ise onaylanmayan bırakılması gereken bir davranıştır.

Tütün Ürünlerinin Zararlarının Önlenmesi ve Kontrolü Hakkında Kanun (17) gereğince kamuya açık alanlarda sigara içilmesinin yasaklanmasına ilişkin öğretmenlerin %47.5'i bunun gerekli olduğunu, %40'ı geç kalındığını ve %12.4'ü ise gereksiz olduğunu düşünmekteydi. Lokanta, kahvehane, kafeterya, birahane gibi eğlence hizmeti veren işletmelerde uygulanan yasağa ilişkin öğretmenlerin %48'i bunun gerekli olduğunu, %30.5'i bunun için geç kalındığını ve %21.5'i ise gereksiz olduğunu düşünmekteydi. Yürürlüğe giren bu yasa hakkında öğretmenlerin %48.6'sı sigara içiminin azaldığını ve %51.4'ü ise azalmadığını düşünmekteydi. Bu kanunun amacı kişileri ve gelecek nesilleri tütün ürünlerinin zararlı etkilerinden, bu ürünlerin alışkanlıklarını özendirilen reklam, tanıtım ve teşvik kampanyalarından koruyucu düzen ve tedbirleri almak ve toplumun temiz hava soluyabilmesinin sağlanması yönünde düzenlemeler yapmaktır (4207 sayılı kanun). Tütün ürünlerinin zararlarının önlenmesi ve kontrolü hakkında kanunun gereksiz olduğunu düşünmeleri bu kanunun amacı hakkında yetersiz bilgi düzeyine sahip olmalarının bir sonucu olabilir. Eğitim düzeyi yüksek öğretmenler arasında kanunun gerekliliği ile ilgili yeterli olumlu sonuca ulaşılmasında tütün kullanımına ait zararların yeterince anlatılmadığını da göstermektedir. Öğretmenlerin sigara içme zararları hakkında kapsamlı eğitime ihtiyaçları vardır.

Tablo 2. Nikotin Bağımlılık İndeksi Formu		
Puan	Kadın (n, sayı)	Erkek (n, sayı)
0-2 çok düşük düzeyde nikotin bağımlılığı	20	34
3-4 düşük düzeyde nikotin bağımlılığı	18	24
5 orta düzeyde nikotin bağımlılığı	2	14
6-7 yüksek düzeyde nikotin bağımlılığı	2	10
8-10 çok yüksek düzeyde nikotin bağımlılığı	0	0
p<0.05		

Tablo 3. Katılımcıların Sigarayı Bırakma Konusunda Görüşlerini İçeren Form		
Soru	Sayı	%
1. Sigarayı bırakmak isteme nedeniniz nedir? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)		
a) Mevcut sağlık problemlerim	16	9.6
b) Gelecekte hastalanma korkusu	110	66.3
c) Çevreme zarar veriyorum	62	37.3
d) Ekonomik nedenler	46	27.7
e) İnançlarımdan dolayı	14	8.5
f) Toplum baskısı	12	7.2
g) Kokusundan tiksiniyorum	80	48.2
h) Doktor tavsiyesi	16	9.6
i) Çevreme iyi örnek olmak için	52	31.3
j) İşyeri baskısı	4	2.4
2. Evde sizden başka sigara içen birey var mı?		
a) Evet	152	42.9
b) Hayır	122	34.5
3. Okulunuzda birlikte çalıştığınız kişiler sigara içiyor mu?		
a) Evet	330	93.2
b) Hayır		
4. Okulunuzda iç mekanlarda sigara içiliyor mu?		
a) Evet	60	16.9
b) Hayır		
5. Öğrencilerin yanında sigara içiyor musunuz?		
a) Evet	4	1.1
b) Hayır		
6. 19 Mayıs 2008 tarihinde yürürlüğe giren Tütün Ürünlerinin Zararlarının Önlenmesi ve Kontrolü Hakkında Kanun gereğince kamuya açık kapalı alanlarda sigara içilmesinin yasaklanması hakkında ne düşünüyorsunuz?		
a) Gerekli	168	47.5
b) Gereksiz	44	12.4
c) Geç kalındı	142	40.1
7. Tüzel kişilere ait lokantalar ile kahvehane, kafeterya, birahane gibi eğlence hizmeti verilen işletmelerde uygulanan yasak konusunda ne düşünüyorsunuz?		
a) Gerekli	170	48
b) Gereksiz	76	21.5
c) Geç kalındı	108	30.5
8. Sizce yasa ile öğretmenler arasında sigara içimi azaldı mı?		
a) Evet	172	48.6
b) Hayır	182	51.4

Çalışmamızın bazı kısıtlılıkları vardır. Bunlardan birisi, örneklem grubunun sadece bir ilde çalışan olgulardan oluşmasıdır. Ayrıca çalışmamızın kesitsel olması bir diğer kısıtlılığıdır. Daha geniş örneklem grupları ile ve çok merkezli yapılacak çalışmalarla daha kesin sonuçlar elde edilebileceği düşünülmektedir.

Sonuç olarak; toplumumuzun eğitimli kesimini temsil eden öğretmenlerimiz için sigara içme davranışı halen önemli bir sorundur ve 20 yaş altında sigaraya başlama oranı yüksektir. Merak ile sigaraya başlamaları erken yaşlarda etraflarındaki rol modelleri olan anne, baba ve öğretmenlerinden etkilenmelerinin bir sonucudur. Nikotin bağımlılığının düşük olması ve sigaranın hastalık yapıcı etkisinden korkuyor olmaları eğitimli bir birey olarak daha az tüketmelerinin bir sonucu olabilir. Çalıştıkları kişiler arasında yüksek sigara içme oranı ise okullarda öğretmenlerin sigara içerken benzer yerlerde bir araya gelmesine bağlanabilir. Öğrencilerinin yanında sigara içmeleri düzeltilmesi gereken bir davranış modelidir. Tütün Ürünlerinin Zararlarının Önlenmesi ve Kontrolü Hakkında Kanunun gereksiz olduğunu düşünen öğretmenlerimiz bilgilendirilmeli ve gelecek nesil için örnek oluşturan öğretmenlerimiz için sigara bırakma kampanyaları ve eğitimler düzenlenmelidir. Öğretmenlerin sigara içimindeki tutumların değişmesinin sonucu olarak ülkemizdeki sigara içme oranları azalabilir.

KAYNAKLAR

1. Kutlu R, Civi S. The Frequency and Affecting Factors of Smoking Among the High School Teachers in Konya. *Kor Hek* 2007; 6(4): 273-8.
2. Coskun F, Karadağ M, Ursavas A, Ege E. Smoking Habits of the Teachers and Their Opinion About the New Law. *Solunum* 2010; 12(3): 119-124. [Crossref](#)
3. Erbaydar T, Avcı S, Altay G. Öğretmenlerin okul ortamında sigara içilmesi ve öğrencilerin sigara kullanımı konusuna yaklaşımları. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Derg* 2003; 17: 63-74.
4. Ünlü M, Orman A, Cirit M, Demirel R. Afyon'da lise öğretmenlerinin sigara içme alışkanlığı ve sigaraya karşı tutumları. *Solunum Hastalıkları Derg* 2002; 13: 203-7.
5. Kutlu R, Marakoğlu K. Üniversite Öğrencilerinde Sigara Bırakma Sıklığı ve Davranış Özelliklerinin Değerlendirilmesi. *Marmara Med J* 2005; 18: 17- 23. [Crossref](#)
6. Marakoğlu K, Erdem D, Çivi S. Konya'da ilköğretim okullarındaki öğretmenler arasında sigara içme durumu. *Toraks Derg* 2007; 8: 37-40. [Crossref](#)
7. Yıldız F, Barış SA, Başyigit İ, Boyacı H. Kocaeli il merkezindeki okullarda görev yapmakta olan öğretmenlerde sigara içme alışkanlıklarının değerlendirilmesi. *Türkiye Klinikleri Arch Lung* 2011; 12: 9-12.
8. Alexander C, Piazza M, Mekos D, Valente T. Peers, schools, and adolescent cigarette smoking. *J Adolesc Health* 2001; 29: 22-30. [Crossref](#)
9. Buller DB, Borland R, Woodal WG, Hall JR, Burris-Woodall P, Voeks JH. Understanding factors that influence smoking uptake. *Tob Control* 2003; 12: 16-25.

10. Ögel K, Taner S, Eke Ç, Erol B. Madde bağımlılığını önlemede öğretmen ve ebeveyn eğitimlerinin etkinliğinin değerlendirilmesi. *Anadolu Psikiyatri Derg* 2004; 5: 213-221.
11. Reducing tobacco use: a report of the surgeon general executive summary. Atlanta, Georgia: US Department of Health and Human Services, Centers for Disease Control and Prevention. National Center for Chronic Disease Prevention and Health Promotion, Office on Smoking and Health. 2000. [Crossref](#)
12. Uysal MA, Kadakal F, Karşıdağ C, Bayram NG, Uysal O, Yılmaz V. Fagerstrom test for nicotine dependence: reliability in a Turkish sample and factor analysis. *Tuberk Toraks Derg* 2004; 52(2): 115-121. [Crossref](#)
13. Çoban SA, Sungur G. Öğretmenlerin Sigara Kullanım Konusundaki Davranışları ve Görüşleri. *Türk Toraks Derg* 2013; 14: 98-102. [Crossref](#)
14. Gökgöz Ş, Koçoğlu G. Adolesan Çağda Sigarayla İlgili Verilen Eğitimin Etkileri. *Fırat Tıp Derg* 2009;14 (1): 33-41. [Crossref](#)
15. Özcebe H. Gençler ve Sigara. Sağlık Bakanlığı Yayın 2008; 731.
16. Argüder E, Karalezli A, Hezer H, Kılıç H, Er M, Hasanoğlu HC, Demir P. Factors Affecting the Success of Smoking Cessation. *Turk Toraks Derg* 2013;14: 81-7. [Crossref](#)
17. Tütün Ürünlerinin Zararlarının Önlenmesi ve Kontrolü Hakkında Kanun. Resmi Gazete Sayı:22829, Tertip:5, Cilt:36, 1996.